

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ТА ГОТЕЛЬНО- РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Колективна монографія

За загальною редакцією д.і.н., професора Г. М. Чепурди

Черкаси – 2019

УДК 338.488.2:640.4]-043.8
С76

*Затверджено Вченою радою
Черкаського державного
технологічного університету,
протокол № 8 від 15 квітня 2019 р.*

Рецензенти:

Доктор економічних наук, професор *Антоненко І. Я.*

Доктор економічних наук, професор *Матвійчук Л. Ю.*

Доктор економічних наук, професор *Чепурда Л. М.*

С76 **Стан** та перспективи розвитку туристичного та готельно-ресторанного бізнесу : колективна монографія [Електронний ресурс] / за ред. д.і.н., проф. Чепурди Г.М.; Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2019. – 157 с. – Назва з титульного екрана.

Розглянуто актуальні питання стратегічного розвитку туристичного та готельно-ресторанного бізнесу в Україні і світі. Проаналізовано сучасні тенденції, проблеми державного регулювання та інтеграції України до світового простору в галузі туризму. Розкрито актуальні проблеми менеджменту та маркетингу, планування та прогнозування діяльності підприємств туристичного та готельно-ресторанного бізнесу. Проаналізовано науковий базис новітніх технологій у галузі туризму.

Для науковців, студентів, аспірантів та фахівців галузі.

УДК 338.488.2:640.4]-043.8

6.3 ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Куриленко Ю. М., *викладач кафедри харчових технологій,*
Бондарчук З. В., *к.т.н., доцент кафедри харчових технологій*
Черкаський державний технологічний університет

Харчова промисловість завжди вважалася для України пріоритетною і стратегічно важливою галуззю, яка здатна задовольнити не тільки потреби внутрішнього ринку, а й забезпечити провідне місце держави серед лідерів із виробництва якісного продовольства. Біокліматичні умови нашої країни дають можливість збільшувати обсяги виробництва та забезпечувати населення якісною харчовою продукцією, тому стратегічним завданням цієї галузі є експорт. Крім того, потенціал вітчизняного сільського господарства, що забезпечує харчову промисловість сировиною, дозволяє вивести нашу країну на достатній рівень продовольчого самозабезпечення та налагодити експорт, водночас утримуючи лідируючі позиції в міжнародній торгівлі продовольством.

Значний успіх діяльності підприємства забезпечує, перш за все, ефективне використання інтелектуального потенціалу. У всьому світі інтелектуальна власність (ІВ) служить джерелом додаткового доходу в ході виконання проектів, дає підприємству можливість забезпечити якість і конкурентоспроможність продукції, розширити ринкові можливості, а також запобігти проблемам у результаті суперечок у разі порушення прав інтелектуальної власності через відсутність стратегії їх вирішення.

Вивченням інтелектуальної власності та визначенням її ролі для діяльності підприємств займалися багато вітчизняних і зарубіжних вчених: Макаренко І. О. [1], Святоцький О. Д. [2], Цибульов П. М. [3] та інші.

Головним показником конкурентоспроможності на підприємствах, безумовно, є наявність інтелектуального потенціалу та ефективне використання його об'єктів. Аналізуючи сьогодні стан харчової промисловості України можна дійти до висновку, що значна частина підприємств у результаті загальноєкономічної кризи стали неконкурентоспроможними. Цьому сприяли також нові економічні умови формування ринкових відносин в умовах зміни глобальної структури управління, принципів господарювання і взаємодії в перехідний період. Сприятливий ґрунт у виникненні такої ситуації створили прорахунки в стратегічних планах, у наборі конкретних тактичних засобів, які дозволяють підприємству попереджати і прогнозувати зміни в нестабільному зовнішньому середовищі, а також диспропорції всередині підприємства і неспроможність адекватно на них реагувати, порушення кооперативних зв'язків і зменшення державного замовлення на продукцію підприємств.

Дані аспекти є головними для підприємств харчового промислового комплексу, оскільки перехід від планово-адміністративної системи до

ринкових умов призвів до появи кризових симптомів, насамперед, у цьому секторі економіки [1].

Основними завданнями дослідження є: розглянути поняття «харчова промисловість» та «інтелектуальна власність», проаналізувати стан харчової промисловості України на сьогоднішній день, визначити роль ІВ для підприємств харчової промисловості, сформулювати проблеми, які існують у розвитку харчової промисловості України та запропонувати шляхи їх вирішення.

Науково обґрунтоване забезпечення населення будь-якої країни продовольством високої якості є глобальною проблемою розвитку міжнародної спільноти. Особлива роль у розв'язанні продовольчої проблеми на регіональному, національному та світовому рівнях належить харчовій індустрії, що є не лише завершальною функціональною ланкою виробництва продовольчої продукції, а й реальним організатором та інтегратором ефективного, раціонального і збалансованого функціонування продовольчого підкомплексу кожної держави [4].

Харчова промисловість має складну структуру. До її складу входить більше 20 галузей. Провідними галузями харчової промисловості України є цукрова, м'ясна, рибна, молочна, олійножирова, плодоовочеконсервна, хлібопекарська, кондитерська, спиртова, пивоварна, виноробна, консервна, соляна, макаронна, овочева. Залежно від дії основних факторів галузі первинної переробки сільськогосподарської сировини поділяють на такі групи:

- орієнтуються на джерела сировини: цукрова, консервна, крохмалепатокова, олійна;
- тяжіють до місць споживання готової продукції: молочна, кондитерська;
- одночасно орієнтуються і на сировину, і на споживача: м'ясна, борошномельно-круп'яна.

Функціонування підприємств України в умовах ринкової економіки обумовлює необхідність формування державної політики, спрямованої на розвиток вітчизняного виробництва, відповідність рівня оснащення підприємств та випуску продукції рівню світових стандартів, підвищення конкурентоспроможності підприємств. Реалізація цих завдань неможлива без орієнтації підприємств на впровадження досягнень науки і техніки, створення сприятливого інноваційного клімату. Досягнення цієї мети можливо лише при застосуванні широкого комплексу заходів зі створення та налагодження організаційно-економічного механізму, що сприяє з'єднанню науки, техніки і виробництва. Тому дослідження стратегічних напрямків інноваційного розвитку підприємства набуває в даний час першорядне значення [5].

Велика увага приділяється проблемам впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво, використання інновацій, підвищення технічного рівня виробництва.

У теперішніх економічних умовах особливий вплив на розвиток підприємств України і формування кінцевих результатів надає орієнтація виробництва на підвищення конкурентоспроможності продукції,

відповідність матеріальної бази і технічного рівня світових стандартів та умов виробництва. На рівні конкретного підприємства необхідно формувати ефективні програми інноваційного розвитку для підвищення їх конкурентоспроможності. Нині вдосконалення управління інноваційним розвитком для більшості підприємств є важливим засобом підтримки їх активності і конкурентоспроможності в освоєних областях і реалізації на нових напрямках.

Разом з тим, кризові тенденції в економіці України надають несприятливий вплив на розвиток і функціонування підприємств. Це проявляється в зниженні рентабельності виробництва, зменшенні обсягів виробленої продукції, зниженні її якості. Перед вітчизняними підприємствами постає складне завдання відродження виробництва, створення ефективного організаційно-економічного механізму, націленого на вирішення соціальних та економічних проблем. Структурні зміни в економіці можуть привести до насичення товарами внутрішнього ринку і підвищенню їх конкурентоспроможності на світовому ринку тільки при значному підвищенні ефективності виробництва і підвищенні якості продукції.

Сучасне функціонування підприємств у мінливих ринкових умовах пов'язано з необхідністю постійного інноваційного розвитку підприємств, тому що тільки за умови своєчасного освоєння нових видів продукції, технічного переоснащення виробництва, використання вискоелективних технологій можливе забезпечення конкурентоспроможності підприємств.

Разом з тим досвід показує, що тільки невелика частка вітчизняних підприємств своєчасно проводить інноваційні перетворення. Причому основним напрямком інноваційних процесів є виробництво нових видів продукції, що, звичайно, залишає на вихідному рівні основну проблему – невідповідність технічної бази виробництва світовим стандартам і ринковим вимогам [5].

Важливим напрямком на шляху досягнення цих цілей є формування ефективного правового механізму регулювання інноваційної діяльності. Наслідком недосконалості законодавчих актів є те, що на практиці винахідники і підприємства залишилися економічно незахищеними, не отримали ніяких пільг і державних гарантій щодо стимулювання їх винахідницької та інноваційної діяльності [6].

Інноваційний розвиток підприємства є досить складною, багатогранною проблемою, яка зачіпає весь комплекс відносин дослідження, виробництва, реалізації. Очевидно, що величезне значення в його реалізації належить ефективному управлінню цими процесами на підприємстві [7].

Управління інноваційним розвитком є поєднанням різних функцій (маркетинг, планування, організація, контроль), кожна з яких спрямована на вирішення специфічних і різноманітних питань взаємодії між окремими підрозділами підприємства, які потребують здійснення конкретних заходів. Сфера управління охоплює не тільки виробництво, але і науково-дослідну, і дослідно-конструкторську роботу, збут, фінансову сферу, тобто всі сторони

діяльності підприємства.

Для підприємств проблема інноваційного розвитку загострюється тим, що сьогодні різко зросла складність науково-технічних проблем. Деякі з них набули глобального характеру, а їх вирішення можливе тільки при мобілізації зусиль всього суспільства і величезних ресурсах [8].

Отже, виходячи із вищезазначеного, можна визначити, що для розвитку харчової промисловості та утвердження її позицій як конкурентоспроможної галузі промислового виробництва необхідно:

- виробництво якісної, конкурентоспроможної продукції за допомогою інтелектуального потенціалу;
- удосконалення чинного законодавства та його дотримання стосовно гарантування захисту прав споживачів, підвищення безпеки продовольчих товарів в зв'язку з використанням штучних замінників;
- оновлення матеріального устаткування та технічного забезпечення підприємств харчової промисловості;
- покращення існуючої системи ціноутворення;
- створення сприятливих економіко-політичних умов для залучення як іноземних, так і вітчизняних інвесторів;
- розробка нових нормативних актів та удосконалення, із використанням провідного зарубіжного досвіду, вже існуючих, що спрямовані на захист вітчизняного виробника харчових продуктів.

Втілення цих принципів, звичайно, безпосередньо пов'язане з наявністю інтелектуальної власності на підприємствах харчової промисловості, адже саме ефективне використання її об'єктів забезпечує конкурентоспроможність і якість харчової продукції, сприяє розширенню ринкових можливостей, служить джерелом додаткового доходу. Інтелектуальна власність – це результати творчої діяльності. Її об'єктом є нематеріальні носії, в яких реалізовані результати творчості, а саме ті ідеї, думки, міркування, образи, символи тощо, які реалізуються, втілюються у певних матеріальних носіях, але точно так, як і матеріальний ресурс, інтелектуальну власність можна купити, продати та орендувати. В залежності від галузі використання та мети створення, розрізняють декілька об'єктів інтелектуальної власності. Головним критерієм конкурентоспроможності харчових продуктів є їхня якість і низька ціна. Відносно сфери збуту спостерігається тенденція погіршення. Недостатній розвиток інновацій в харчовій промисловості негативно позначається на роботі підприємств, в той час, як зарубіжні підприємства постійно удосконалюють свою продукцію. Таким чином, імпорт заповнює торговельні мережі, витісняючи якісну вітчизняну продукцію. Сьогодні, поряд з налагодженням виробництва харчових продуктів, виникла проблема їх збуту. Невирішеність питань збуту веде до створення залишків продукції, заважає підприємствам працювати, не приносить очікуваного прибутку, призводить до збитків у виробництві. Найбільше залишків нагромадилося по таких видах харчових продуктів, як консерви, цукор-пісок, борошно. Це говорить про недостатньо якісну і, відповідно, неконкурентоспроможну продукцію. Продукція не удосконалюється, не оновлюється і стає нецікавою споживачам.

Отже, показник конкурентоспроможності продукції є одним із найголовніших загальних показників для потенціальних споживачів.

Підприємства харчової промисловості, як і будь-які підприємства, протягом своєї діяльності, у результаті зносу повинні оновлювати матеріальне устаткування та технічне забезпечення за допомогою промислових винаходів. Від стану устаткування, на якому безпосередньо виготовляється продукція, залежить якість, зовнішній вид та інші характеристики споживаючого продукту. Споживачі з неабиякою увагою відносяться до продукції харчової промисловості, адже вона є необхідним об'єктом щоденного використання і безпосередньо відповідає за життєдіяльність і здоров'я людини. Тому при придбанні харчового продукту зазвичай звертають увагу на якість продукції, адже при наявності саме цього показника продукція може бути конкурентоспроможною. Для виробництва якісної продукції підприємство повинно періодично оновлювати матеріальне устаткування та технічне забезпечення, закупляти якісну сировину, розширювати асортимент продукції. Цього, безперечно, можна досягти за допомогою наявності потужного інтелектуального потенціалу та ефективного використання підприємством об'єктів інтелектуальної власності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Макаренко І. О. Сучасні механізми стабілізації діяльності підприємств харчової промисловості / І. О. Макаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 2 (56). – С. 93–100.
2. Святоцький О. Д. Правове забезпечення інноваційної діяльності в Україні: питання теорії і практики / О. Д. Святоцький, П. П. Крайнев, С. Ф. Ревуцький ; за ред. О. Д. Святоцького. – К. : Ін Юре, 2003. – 80 с.
3. Управління інтелектуальною власністю : монографія / П. М. Цибульов, В. П. Чеботарьов, В. Г. Зінов, Ю. Суїні ; за ред. П. М. Цибульова. – К. : К.І.С., 2005. – 448 с.
4. Ярмош В. В. Роль інтелектуальної власності на підприємствах харчової промисловості / В. В. Ярмош // Економіка харчової промисловості. – 2010. – № 2. – С. 5–8.
5. Семенова В. Г. Использование объектов интеллектуальной собственности для повышения конкурентоспособности предприятий / В. Г. Семенова // Konkurenceschopnost ekonomiky – problem a factory jejího zvyšování : Sborník z mezinárodní ekonomické konference. – Praha, 2014. – С. 218–232.
6. Українець А. Інтелектуальний капітал – передумова економічної незалежності України [Електронний ресурс] / А. Українець, П. Шиян, С. Олійнічук. – Режим доступу : <http://www.ukrspirt.com/items/view/39>
7. Федулова Л. Нова роль інтелектуальної власності / Л. Федулова // Інтелектуальна власність. – 2009. – № 4. – С. 10–19.
8. Яковлев А. І. Комерціалізація інтелектуальної власності: проблеми визначення та правового забезпечення / А. І. Яковлев, О. П. Косенко, М. М. Ткачов // Маркетинг інновацій і інновації у маркетингу : зб. тез доп. VII Міжнар. наук.-практ. конф., (26–28 вересня 2013 р.) / відп. за вип. Ю. М. Гладенко. – Суми : ДД «Папірус», 2013. – С. 309–311.

ЗМІСТ

Розділ 1 СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

1.1 SWOT-АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ (<i>Чепурда Л. М.</i>)	5
1.2 JEWISH CORNERS OF UKRAINE: HERITAGE TOURISM AND CULTURAL IDENTITY PRESERVATION (<i>Chepurda H. M.</i>)	10
1.3 ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ (<i>Загородній В. В., Ярославська Л. П.</i>)	15
1.4 СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ (<i>Івашина Л. Л.</i>)	23
1.5 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ НА ЧЕРКАЩИНІ (<i>Корнілова Н. В.</i>)	29
1.6 СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ (<i>Сидоренко І. О.</i>)	36
1.7 ІННОВАЦІЙНІ РЕКЛАМНІ ЗАХОДИ У ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА (<i>Шикіна О. В.</i>)	44

Розділ 2 ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОГО ПРОСТОРУ В ТУРИСТИЧНОМУ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

2.1 ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ САМОДІЯЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ (<i>Фрей Л. В.</i>)	52
2.2 РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В РОЗВИТКУ ЕТНІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ (<i>Шестель О. Г.</i>)	58
2.3 ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ, МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД КРАЇН СВІТУ (<i>Герман І. В.</i>)	64

Розділ 3 НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

3.1 ОСОБЛИВОСТІ СЕРВІСНИХ ПРОЦЕСІВ МІЖНАРОДНИХ ТУРОПЕРАТОРІВ (<i>Гладкий В. О., Кононенко К. І.</i>)	73
3.2 ТУРИЗМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ СТВОРЕННЯ ТА ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТРЕНІНГ-ПРОГРАМ ДЛЯ НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ ГОТЕЛЮ (<i>Беляєва С. С.</i>)	80
3.3 ШЛЯХИ РОЗШИРЕННЯ АСОРТИМЕНТУ СОУСІВЕМУЛЬСЬКОГО ТИПУ (<i>Куракін О. Б.</i>)	87

Розділ 4 СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ В ТУРИСТИЧНОМУ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

4.1 ВІДЕО-МАРКЕТИНГ В ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ (<i>Малиновська О. Ю.</i>)	96
4.2 ПЕРСПЕКТИВИ БРЕНДИНГУ ТЕРИТОРІЇ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЧЕРКАЩИН (<i>Скрипник Л. В.</i>)	103

Розділ 5 ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

5.1 ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ (<i>Мальська М. П., Кізима В. Л., Дяків С. М.</i>)	110
5.2 THE ROLE OF FOREIGN LINGUISTIC COMPETENCE IN THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL TOURISM AND CROSS-CULTURAL COMMUNICATION (<i>Guslystyj O. S., Zaika O. I.</i>)	116

Розділ 6 ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВOSTІ

6.1 УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ХЛІБОБУЛОЧНИХ ВИРОБІВ НА ОСНОВІ МУЛЬТИЗЕРНОВОГО БОРОШНА ТА ПОРОШКІВ З БУРЯКА (<i>Дзюндзя О. В., Басалаєв Р. О.</i>)	122
6.2 КРАФТОВЕ ПИВО – НОВІТНЯ РЕВОЛЮЦІЯ В ПИВОВАРІННІ (<i>Нагурна Н. А., Осипенкова І. І., Чепурна О. Л.</i>)	128
6.3 ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВOSTІ (<i>Куриленко Ю. М., Бондарчук З. В.</i>)	133
6.4 БІОХІМІЧНІ ПРОЦЕСИ СПИРТОВОГО БРОДІННЯ ВИНОГРАДНОГО СУСЛА (<i>Куриленко Ю. М., Бондарчук З. В.</i>)	138
6.5 ВИКОРИСТАННЯ НАСІННЯ ЛЬОНУ БІЛОГО У ВИРОБНИЦТВІ ПШЕНИЧНОГО ХЛІБА (<i>Андронович Г. М., Бондаренко Ю. В., Білик О. А.</i>)	144
6.6 СУЧАСНІ АСПЕКТИ ОЗДОРОВЧОГО ХАРЧУВАННЯ (<i>Бишовець Л. Г., Оліферчук О. Г.</i>)	150

Наукове електронне видання

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ТУРИСТИЧНОГО ТА
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

К о л е к т и в н а м о н о г р а ф і я

За заг. ред. д.і.н., професора Г. М. Чепурди

Відповідальний за випуск к.і.н. Тихоненко Ю. М.

Технічний редактор Костенко О. А.

Комп'ютерне верстання Любченко Л. Г.

Матеріали подано в авторській редакції.